

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ

ตร.

โทร. ๐ ๒๒๐๕ ๓๔๖๘

ที่ ๐๐๑๑.๑๖/ ๑๙๙๙

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๙

เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

รอง ผบ.ตร. และ จตช. หรือเทียบเท่า

ผู้ช่วย ผบ.ตร. และ รอง จตช. หรือเทียบเท่า

- เพื่อทราบ

ผบช. และ จตร. หรือเทียบเท่า

ผบก. ในสังกัด สง.ผบ.ตร. หรือเทียบเท่า

ตามที่มาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๕ บัญญัติให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของราชอาณาจักร และมีกฎหมายที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานอาจใช้กำลังได้ในกรณีเจ้าพนักงานกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากประทุษร้าย อันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ กรณีเจ้าพนักงานได้กระทำไปเพื่อความจำเป็นทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ อันกระทำด้วยความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๗ หรือกรณีบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่อง ในการจับนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ วรรคสาม นั้น

เพื่อให้มีแนวทางปฏิบัติที่ใช้เป็นกรอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานในการใช้กำลังหรืออาวุธ ขณะเผชิญเหตุ หรือขณะปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจน สอดคล้องกับหลักกฎหมาย และหลักมาตรฐานสากล เพื่อให้เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติการตามหน้าที่ด้วยความสุจริต สามารถระงับเหตุ และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ ทำให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความปลอดภัย อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพ สามารถปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย จึงให้ใช้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่แนบท้ายหนังสือนี้

เพื่อทราบและถือปฏิบัติ

พล.ต.อ.

(กิตติรัฐ พันธุ์เพ็ชร)

ผบ.ตร.

แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจ หรือภารกิจหลักในการป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของ ราชอาณาจักร ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ ตามภารกิจดังกล่าวจำเป็นต้องมีการใช้กำลังหรืออาวุธขณะเผชิญเหตุ หรือขณะปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเจ้าพนักงานอาจใช้ กำลังได้ ดังนี้ กรณีเจ้าพนักงานกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากประทุษร้าย อันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ กรณีเจ้าพนักงานได้กระทำไปเพื่อความจำเป็นทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์ อันกระทำด้วยความจำเป็น ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๗ หรือกรณีบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับหรือหลบหนีหรือ พยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องใน การจับนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ วรรคสาม ดังนั้น จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานใน การปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หรือของทางราชการไว้ ดังนี้

๑. ในหนังสือนี้

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่า เจ้าพนักงานตำรวจ

“การใช้กำลัง” หมายความว่า การใช้วิธีทางกายภาพใด ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็น การใช้กำลังทางกายภาพของผู้หนึ่ง หรือด้วยอุปกรณ์ใด ๆ ที่ไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่นามัย ร่างกาย หรือชีวิตของ บุคคลอื่น หรือที่อาจเป็นอันตรายแก่นามัย ร่างกาย หรือชีวิตของบุคคลอื่น

“อาวุธ” หมายความว่า เครื่องมือที่ใช้ในการทำลาย ป้องกัน ต่อสู้ ทำร้าย หรือทำอันตราย ถึงแก่ชีวิต และให้หมายความรวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกาย ถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

“อาวุธปืน” หมายความว่า อาวุธทุกชนิดที่ใช้ส่งเครื่องกระสุนปืนโดยวิธีระเบิดหรือกำลังดัน ของแก๊สหรืออัดลมหรือเครื่องกลไกอย่างใด ซึ่งต้องอาศัยอำนาจของพลังงานและส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธนั้น ๆ ซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญและได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง และให้หมายความรวมถึงอาวุธที่มีลำกล้องแบบพกพาอื่นใด ซึ่งออกแบบหรือดัดแปลงให้ปล่อยกระสุนออกมาเพื่อใช้สำหรับการยิงปืนกระสุน หรือสิ่งอื่นใด โดยปฏิบัติการของ การระเบิด ส่งผลทำให้เกิดการเจาะทะลุ และมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต

“อันตรายที่ไม่ถึงแก่ชีวิต” หมายความว่า ภัยและอันตรายที่มีการคุกคามฉับพลันในชั่วขณะ แต่ยังไม่ถึงขนาดเป็นอันตรายถึงชีวิต

“อันตรายร้ายแรงถึงแก่ชีวิต” หมายความว่า ภัยและอันตรายที่ร้ายแรงที่ใกล้จะถึง หรือ เกิดขึ้นแล้วแต่ยังมีอันตรายนั้นอยู่ซึ่งอาจส่งผลทำให้เกิดความเสียหายถึงแก่ชีวิต

๒. การปฏิบัติก่อนใช้กำลังหรือใช้อาวุธ

ในทุกกรณีที่พึงกระทำได้ เจ้าพนักงานจะต้องแสดงตัวให้ทราบว่าเป็นเจ้าพนักงาน และให้คำเตือนอย่างชัดเจนที่จะใช้กำลังหรือใช้อาวุธ ที่อาจทำให้ถึงแก่ความตายได้ และให้มีเวลาเพียงพอสำหรับการปฏิบัติตามคำเตือนนั้น เว้นแต่การให้คำเตือนดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายที่ทำให้เจ้าพนักงานหรือบุคคล อื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือปรากฏพฤติการณ์แน่ชัดว่าไม่เหมาะสม หรือจะไม่เกิดผลใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ในสถานการณ์เฉพาะนั้น ๆ

๓. การใช้กำลังหรือใช้อาวุธ

๓.๑ การใช้กำลังหรือใช้อาวุธในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงาน ให้กระทำได้อย่างได้
ขอบเขต ดังนี้

(๑) เพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้าย
อันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง อันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตน
หรือของผู้อื่น

(๒) เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสามารถกระทำได้กรณีมีการขัดขวางหรือ
จะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี

(๓) เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน หรือความมั่นคงของ
ราชอาณาจักร

(๕) เพื่อป้องกัน เพื่อตรวจค้นจับกุมหรือควบคุมผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยเหลือ
ประชาชน

๓.๒ การใช้กำลังหรือใช้อาวุธจะกระทำได้เท่าที่จำเป็น และได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้น
หรือคาดว่าจะเกิดขึ้น

๓.๓ ก่อนการใช้กำลังหรือใช้อาวุธเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม ๓.๑ ให้เจ้าพนักงาน
ใช้วิธีการป้องกันตนเองหรือใช้อุปกรณ์เครื่องป้องกัน เช่น โล่ เครื่องป้องกันศีรษะ เลือกันกระสุน ยานพาหนะกัน
กระสุน เว้นแต่สภาพความจำเป็นของลักษณะงานหรือเหตุการณ์ที่ไม่สามารถกระทำได้

๓.๔ การพิจารณาถึงสัดส่วนของการใช้กำลังหรือใช้อาวุธตาม ๓.๒ ให้คำนึงถึงการได้สัดส่วน
จากการที่เจ้าพนักงานสามารถใช้กำลังหรือใช้อาวุธขั้นต่ำได้ หากเป็นการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ซึ่งก่อให้เกิด
อันตรายเพียงเล็กน้อยและเป็นอันตรายที่ไม่ถึงแก่ชีวิต

เจ้าพนักงานจะต้องควบคุมการใช้กำลังหรือใช้อาวุธและดำเนินการให้เป็นไปตามสัดส่วน
ความร้ายแรงของความผิดและเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย

การใช้กำลังหรือใช้อาวุธสามารถใช้ได้ตราบเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการ
บังคับใช้กฎหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องพยายามลดระดับความรุนแรงของการใช้กำลังหรือ
ใช้อาวุธเพื่อให้ความสงบเรียบร้อยกลับคืนมา

๓.๕ การใช้กำลังหรือใช้อาวุธเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายเจ้าพนักงานต้องคำนึงถึง
ความสมดุลของการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กำลังหรือใช้อาวุธ
หรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำความผิดที่จะประทุษร้ายต่อผู้อื่นและต่อเจ้าพนักงานในระหว่างการจับกุม และ
การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลประกอบกัน ทั้งนี้ เจ้าพนักงานอาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่
เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องนั้น และเจ้าพนักงานต้องใช้กำลังหรือใช้อาวุธตามระดับ ดังต่อไปนี้ เว้นแต่สภาพ
ความจำเป็นของเหตุการณ์ไม่สามารถกระทำได้

(๑) การปรากฏตัวของตำรวจ

(๒) การใช้คำสั่งด้วยวาจา

(๓) การใช้เทคนิคการควบคุมด้วยกายภาพ

(๔) การใช้เทคนิคตอบโต้อย่างรุนแรง

(๕) การใช้อาวุธที่ไม่ถึงตาย

(๖) การใช้กำลังขั้นเด็ดขาดหรือการใช้อาวุธปืน

การใช้กำลังหรือใช้อาวุธที่ทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต จะสามารถกระทำได้หากมีพฤติการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อชีวิตหรือมีอันตรายร้ายแรงถึงแก่ชีวิตของเจ้าพนักงานหรือของบุคคลอื่น และไม่อาจใช้กำลังหรือใช้อาวุธที่น้อยกว่าเพื่อให้บรรลุผลได้

๔. การใช้อาวุธปืน

ภายใต้การดำเนินการตามข้อ ๓

๔.๑ เจ้าพนักงานจะใช้อาวุธปืนได้ ในกรณีที่จำเป็นและไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่มีความรุนแรงน้อยกว่า หรือใช้วิธีการอื่นใดแล้วแต่ไม่อาจใช้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือมีสถานการณ์เฉพาะดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากอันตรายที่ใกล้จะถึงต่อชีวิต หรือการบาดเจ็บสาหัส

(๒) เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมร้ายแรงอันก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต

(๓) เพื่อจับกุมบุคคลที่จะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิตและขัดขวางต่ออำนาจการจับกุมของเจ้าพนักงาน

(๔) เพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้กระทำความผิดตาม (๒) และ (๓)

๔.๒ ความจำเป็นที่ต้องใช้อาวุธปืน เพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายตาม ๔.๑ ให้พิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดที่จะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงหรืออันตรายร้ายแรงถึงแก่ชีวิต การต่อสู้ขัดขวาง หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะก่อเหตุอันตรายอย่างร้ายแรงในทันทีทันใดนั้น ทั้งนี้ ให้นำแนวทางตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง (ผนวก ก.) มาประกอบการพิจารณา

๕. การปฏิบัติภายหลังการใช้กำลังหรือใช้อาวุธ หรือการใช้อาวุธปืน

เมื่อการใช้กำลังหรือใช้อาวุธ หรือการใช้อาวุธปืนสิ้นสุดลง เจ้าพนักงานต้องดำเนินการดังนี้

๕.๑ ให้การช่วยเหลือทางการแพทย์สำหรับผู้บาดเจ็บหรือผู้ได้รับผลกระทบโดยไม่ชักช้า

๕.๒ แจ้งญาติหรือเพื่อนของผู้บาดเจ็บหรือผู้ถึงแก่ความตาย หรือผู้ได้รับผลกระทบทราบโดยไม่ชักช้า

๕.๓ รายงานการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังหรือใช้อาวุธ หรือการใช้อาวุธปืน และเหตุจำเป็นในการดำเนินการดังกล่าว ตามแบบรายงาน (ผนวก ข.) ท้ายหนังสือนี้ ผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึง ตร. (ผ่าน ผอ.สยศ.ตร.) เมื่อเข้ากรณีดังต่อไปนี้

(๑) กรณีมีการใช้กำลังหรือใช้อาวุธที่เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส

(๒) กรณีมีการใช้อาวุธปืน

(๓) กรณีที่ไม่เข้าตาม (๑) หรือ (๒) แต่สมควรรายงานให้ผู้บังคับบัญชา และ ตร. ได้รับทราบ เพื่อที่จะได้ให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือได้อย่างทันที่ เช่น เป็นเหตุที่ประชาชนหรือสื่อมวลชนให้ความสนใจ หรือเป็นเหตุที่คาดว่าในภายหน้าอาจมีการร้องเรียนเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่อาจดำเนินการได้ตามวรรคหนึ่ง ให้บันทึกเหตุแห่งการนั้นไว้

๖. การคุ้มครองเจ้าพนักงาน

ในกรณีที่เจ้าพนักงานปฏิบัติตามแนวทางนี้แล้วมีเรื่องถูกกล่าวหา ร้องเรียน อยู่ในระหว่างการตรวจสอบ ถูกไต่สวน สืบสวน สอบสวน ถูกฟ้องร้องหรือถูกดำเนินคดี

๖.๑ หากยังมิได้พิจารณามีความเห็น คำวินิจฉัยหรือมติวินิจฉัยว่ามีมูลความผิด ย่อมถือไม่ได้ว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นมีความผิดในเรื่องที่ถูกกล่าวหา ร้องเรียน ฯลฯ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจึงไม่ควรนำเหตุนี้ไปเป็นเหตุผลในการพิจารณาปรับย้าย การเลื่อนเงินเดือน การเลื่อนระดับ หรือตำแหน่ง หรือการให้สิทธิประโยชน์อื่น ๆ

ในทางที่เป็นโทษแก่เจ้าพนักงานผู้นั้น ประกอบกับผู้บังคับบัญชาควรจะต้องให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน

๖.๒ กรณีถูกฟ้องร้องหรือถูกดำเนินคดี ให้ผู้บังคับบัญชาหาทางช่วยเหลือให้ได้รับความเป็นธรรมจนเต็มความสามารถเท่าที่จะทำได้ ดังที่กำหนดไว้ในประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกียวคดี ลักษณะที่ ๑ ความประพฤติและระเบียบวินัย บทที่ ๒ วิธีปฏิบัติเมื่อข้าราชการตำรวจกระทำความผิดอาญา และให้ฝ่ายกฎหมายของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่รับราชการครั้งสุดท้ายมอบหมายเจ้าหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่เจ้าพนักงานที่ถูกฟ้องร้องหรือถูกดำเนินคดีด้วย

ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่รับเป็นทนายแก้ต่างให้ เนื่องจากเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่รับราชการครั้งสุดท้ายจัดหาทนายความให้ โดยค่าใช้จ่ายให้เบิกจ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีของหน่วยงาน กรณีหน่วยงานมีงบประมาณไม่เพียงพอ ให้ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๗. วิธีปฏิบัติเรื่องใดที่มีได้กำหนดไว้ในหนังสือนี้ไว้โดยเฉพาะ ให้ถือปฏิบัติตามคู่มือการฝึกยุทธวิธีประจำสถานีตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๖ และคู่มือการปฏิบัติมาตรฐานสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ประสบเหตุ ๒๕๕๙ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับแนวทางปฏิบัติตามหนังสือนี้

ผนวก ก.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง

๑. แม้จะมีอำนาจในการจับกุม และผู้ถูกจับมีอาวุธปืน แต่ถ้าหากผู้ถูกจับไม่มีพฤติการณ์ในการใช้อาวุธต่อสู้ ตำรวจก็ไม่มีสิทธิใช้อาวุธปืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๗/๒๕๑๗

มีคนมาแจ้งว่า น. มีอาวุธปืนและกำลังต่อเหตุร้ายในวงร้าว จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจจึงเข้าจับกุม น. สลัดจนหลุดจนจำเลยล้มลง พอจำเลยลุกขึ้นได้ก็ใช้ปืนยิงไปทาง น. ซึ่งกำลังวิ่งหนีโดย น. มิได้ใช้อาวุธปืนยิงจำเลยก่อน กระสุนปืนที่จำเลยยิงพลาดไปถูก ส. ถึงแก่ความตาย ถ้อยคำไม่ได้เป็นการใช้วิธีที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับหรือเป็นการกระทำเพื่อป้องกันตัว จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่า ส. โดยเจตนา

๒. แม้ผู้ถูกจับจะใช้อาวุธปืนในการต่อสู้ แต่หากภยันตรายหมดไปแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจก็ไม่มีสิทธิใช้อาวุธปืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๐๖/๒๕๒๓

ผู้ตายยิงปืนมาทางเจ้าพนักงานตำรวจและจำเลยที่ ๑ เพียงนัดเดียว ไม่ปรากฏว่ากระสุนปืนถูกผู้ใด จำเลยที่ ๑ ยิงปืนโต้ตอบไปผู้ตายถูกกระสุนปืนด้านหลัง แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ ๑ ยิงผู้ตายในขณะที่ผู้ตายหันหลังวิ่งหนี แต่เมื่อผู้ตายยิงปืนมาทางจำเลยที่ ๑ ก่อน ซึ่งไม่ว่าผู้ตายจะหันหลังกลับมายิงจำเลยที่ ๑ กับพวกซ้ำอีกหรือไม่ ภยันตรายที่จะเกิดจากผู้ตายจึงยังไม่หมดไปในทีเดียว และจำเลยที่ ๑ มีอำนาจที่จะจับผู้ตายซึ่งกระทำความผิดซึ่งหน้าได้ จำเลยที่ ๑ จึงมีอำนาจยิงผู้ตายได้หากพอสมควรแก่เหตุ เช่น ยิงที่ขา แต่การที่จำเลยที่ ๑ ยิงผู้ตาย ๑ นัด ทางด้านหลังถูกอวัยวะสำคัญจนถึงแก่ความตายทันที เห็นได้ว่ามีเจตนาฆ่าผู้ตาย จึงเป็นการใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายที่ไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้ตาย และเป็นการป้องกันเกินกว่ากว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันตัว จำเลยที่ ๑ จึงต้องมีความผิดตาม ป.อาญา มาตรา ๒๘๘, ๖๔

๓. แม้จะมีภยันตราย แต่หากไม่ใช่ระยะจวนตัวถึงกับจะทำให้ผู้จับไม่สามารถเลือกยิงจุดที่สำคัญเพื่อยับยั้ง ย่อมเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๖/๒๕๖๑

ข้อเท็จจริงในคดี เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวลาประมาณ ๐๔.๐๐ น. เศษ นาย อ. ผู้ตายนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์มาที่สถานีตำรวจภูธรประตูน้ำจุฬาลงกรณ์ และลงจากรถจักรยานยนต์โดยมือของผู้ตายมีมัดแกว่งไปมา ผู้ตายเดินจะเข้าประตูสถานีตำรวจโดยเจ้าพนักงานตำรวจเดินเข้าออกประตูสอบสวน และเปิดประตูแง้มลักษณะเหมือนพูดคุยกับผู้ตาย ในครั้งที่สี่ผู้ตายเดินออกมาที่เสาธงแล้ววิ่งเหยาะๆ ไปหน้าประตู และผู้ตายถือมีดวิ่งเข้ามาหาสิบตำรวจตรี พ. ในห้องสายตรวจ สิบตำรวจตรี พ. จึงใช้อาวุธปืนยิงไปที่ผู้ตาย ๑ นัด กระสุนปืนถูกหน้าอกด้านขวาของผู้ตายทำให้ผู้ตายหยุดล้มลงบริเวณประตูทางเข้าหน้าห้องสายตรวจและอาวุธมีดตกอยู่ข้างผู้ตาย

คดีนี้ นาย พ. และนางสาว น. ซึ่งเป็นญาติของผู้ตายได้นำคดีมายื่นฟ้องสิบตำรวจตรี พ. ต่อศาลจังหวัดธัญบุรีในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตาม ป.อาญา มาตรา ๒๘๘

ศาลจังหวัดธัญบุรี ได้สอบสวนมูลฟ้องแล้ว เห็นว่าคดีมีมูลให้ประทับฟ้อง จำเลยให้การต่อสู้อ้างเหตุป้องกัน ผลคดีในชั้นพิจารณาศาลวินิจฉัยว่า เมื่อตรวจดูภาพถ่ายดังกล่าวแล้ว จุดที่จำเลยยืนอยู่ตามภาพถ่ายดังกล่าวกับจุดที่ผู้ตายถูกยิงล้มลงบริเวณขอบฟุตบาทก่อนถึงประตูหน้าห้องสายตรวจเป็นระยะไม่ถึงกับประชิดตัว การที่จำเลยเป็นถึงเจ้าพนักงานตำรวจย่อมมีความคล่องตัวในการใช้อาวุธย่อมมีมากกว่าอาวุธมีดพอสมควร เมื่อจำเลยถอยเข้ามาอยู่ภายในห้องสายตรวจแล้วจึงได้ใช้อาวุธปืนยิงใส่ผู้ตาย ซึ่งอยู่ภายนอกห้องอันไม่ใช่ในระยะจวนตัวจนถึงกับทำให้จำเลยจะไม่สามารถเลือกยิงจุดที่สำคัญของผู้ตายเพื่อยับยั้งผู้ตายได้ แต่จำเลยกลับใช้

อาวุธปืนยิงไปที่บริเวณอก ซึ่งย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าผู้ตายอาจถึงแก่ความตายได้ การกระทำของจำเลยเช่นนี้จึงเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุตาม ป.อาญา มาตรา ๖๙ ศาลจะลงโทษน้อยลงกว่าที่กฎหมายกำหนดเพียงใดก็ได้ ตาม ป.อาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบด้วยมาตรา ๖๙ พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตาม ป.อาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๖๙ ลงโทษจำคุก ๔ ปี

ผลคดีในชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ วินิจฉัยว่า เมื่อจำเลยเห็นผู้ตายมีอาวุธมีดและมีที่ท่าว่าผู้ตายอาจจะก่อเหตุร้ายแรงได้ จำเลยควรจะหาสิ่งของที่สามารถหาได้จากในห้องศูนย์ปฏิบัติการสายตรวจ เช่น กระบองที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้ หรือสิ่งของอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันมาเพื่อใช้ป้องกันตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งจะทำให้จำเลยไม่จำเป็นต้องใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย การที่พันตำรวจโท พ. พยานเบิกความว่าพยานหาได้ท่อเหล็กจากในห้องพนักงานสอบสวนเพื่อนำไปให้จำเลยและดาบตำรวจ ข. ใช้ป้องกันตนเอง กรณีจำเลยมิได้กระทำการดังกล่าวแต่ได้ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย จึงเป็นการกระทำไปเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่าเหตุแห่งการจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกัน ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้ตายโดยป้องกันเกินสมควรแก่เหตุมานั้น ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เห็นพ้องด้วย แต่จำเลยเพิ่งจบการศึกษาและรับราชการที่สถานีตำรวจภูธรประจวบฯ จุฬาลงกรณ์ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ อาจจะยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ศาลชั้นต้นลงโทษจำคุก ๔ ปี ยังหนักเกินไป สมควรจะลงโทษจำเลยให้เบาลงและทางนำสืบของจำเลยก็เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาสมควรลดโทษให้แก่จำเลยตาม ป.อาญา มาตรา ๗๘ แต่จำเลยมิได้พยายามหาวิธีการที่จะระงับการกระทำของผู้ตายโดยไม่ต้องใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย กรณีจึงยังไม่มีเหตุอันสมควรที่จะรอกการลงโทษจำคุกให้แก่จำเลยจึงพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย ๓ ปี ลดโทษตาม ป.อาญา มาตรา ๗๘ ให้ หนึ่งในสาม คงจำคุก ๒ ปี

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้คดีถึงที่สุด โดยศาลฎีกาพิพากษาคัดสินว่าการกระทำของจำเลยถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากเมื่อผู้ตายเห็นจำเลย ผู้ตายถือมีดเดินอย่างเร่งรีบเข้าหาจำเลย และเมื่อเหลือระยะห่าง ๔ เมตร ผู้ตายวิ่งตรงเข้ามา จำเลยใช้อาวุธปืนยิงขึ้นฟ้าเพื่อเตือนให้ผู้ตายหยุด แต่ผู้ตายกลับถือมีดในลักษณะจ้วงแทงการกระทำของผู้ตายเป็นการพยายามทำร้ายจำเลย เป็นการละเมิดต่อกฎหมายเมื่อจำเลยถอยหลังเข้าไปในห้องสายตรวจที่บ้านประตูเปิดคาอยู่ทางด้านขวามือ ด้านซ้ายมือเป็นโต๊ะประชุมด้านหลังมีโต๊ะและเก้าอี้ตั้งอยู่ ทำให้จำเลยติดคาอยู่ตรงประตูทางเข้าห้องสายตรวจโดยห่างจากผู้ตายเพียง ๑ เมตร จำเลยจึงตกอยู่ในที่คับขันไม่อาจหลีกเลี่ยงไปทางอื่นได้ การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายเพียง ๑ นัดในภาวะฉุกเฉินเช่นนั้น เพื่อให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ย่อมเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดตามฟ้อง ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษาลงโทษจำเลยมานั้น ศาลฎีกายังไม่เห็นพ้องด้วย ฎีกาของจำเลยฟังขึ้น

๔. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๗/๒๕๖๒

จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจติดตามจับกุมคนร้ายสำคัญตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา แม้จำเลยจะมีได้ปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการจับ การค้น ถ้าผู้ตายซึ่งเป็นผู้จะถูกจับขัดขืนไม่ยินยอม ผู้ตายก็เพียงแต่ไม่มีความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานเท่านั้น ไม่มีสิทธิหรืออำนาจชอบธรรมอันใดที่ผู้ตายจะใช้อาวุธมีดแทงทำร้ายจำเลยเพราะจำเลยพูดกับผู้ตายขอทำการจับกุม ยังไม่ทันได้ลงมือทำอะไรลงไปผู้ตายก็ใช้มีดแทงจำเลยถึงสองครั้ง ครั้งแรกมีดบาดมือจำเลย จำเลยเอาปืนยิงชู้ ๑ นัด ผู้ตายก็หาหยุดยังไม่กลับไปใช้มีดแทงจำเลยอีก ถูกหน้าท้องบาดเจ็บสาหัสจนจำเลยตกจากแคร่ เท่านั้นหาพอมิผู้ตายยังโคตรคร่อมจำเลยจะจ้วงแทงอีก พฤติการณ์เช่นนี้ถ้าหากจำเลยไม่ใช้ปืนยิงผู้ตาย ๆ ก็คงใช้มีดแทงจำเลยจนถึงตายแน่นอน การกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกันตนให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้าย อันละเมิดต่อกฎหมายเป็นการป้องกันชีวิตตนพอสมควรแก่เหตุตาม ป.อาญา มาตรา ๖๘

๕. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๗๕/๒๕๓๒

จำเลยกับบุตรนั่งรับประทานอาหารเช้าอยู่ในครัว ผู้เสียหายซึ่งอยู่ในภาวะของโรคจิตมีอาการคลุ้มคลั่งจะทำร้ายผู้อื่นได้บุกรุกเข้าไปในบริเวณบ้านของจำเลย เรียกบุตรของจำเลยออกมาพูดและกล่าวหาว่า บุตรของจำเลยลักน้ำมันของผู้เสียหายไปซึ่งบุตรของจำเลยปฏิเสธ ผู้เสียหายก็ควักปืนสั้นออกมายิงขึ้น ๑ นัดและยังถือปืนกับมีดบุกรุกขึ้นไปบนบ้านของจำเลยด้วยกิริยาอาการขู่เชิญคุกคามจะยิงจำเลยและบุตรของจำเลยซึ่งในภาวะเช่นนั้นจำเลยยอมเข้าใจว่าผู้เสียหายซึ่งเป็นคนวิกลจริตอาจยังทำร้ายจำเลยภริยา และบุตรของจำเลยได้ การที่จำเลยใช้ปืนยิงผู้เสียหายไป ๑ นัด โดยไม่ปรากฏว่าผู้เสียหายล้มลงหรือหยุดการคุกคามเมื่อใดและผู้เสียหายยังสามารถหลบหนีออกไปจากบ้านของจำเลยได้เช่นนี้ ถือได้ว่าจำเลยได้กระทำไปเพื่อป้องกันตน และเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุจำเลยจึงไม่มีความผิด

๖. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๙๔๐/๒๕๕๑

ผู้ตายขับรถเข้ามาในบริเวณบ้านของจำเลยเพื่อจะบังคับ ผ. ซึ่งเป็นบุตรสาวของจำเลยและเคยเป็นภริยาของผู้ตายให้ไปอยู่กินด้วยกันเช่นเดิมแล้วเกิดโต้เถียงกันจำเลยพูดจาห้ามปราม ผู้ตายไม่ฟังและได้ลงจากรถพร้อมกับถืออาวุธมีดยาว ๑๒ นิ้ว เดินไปหาจำเลย จำเลยจึงวิ่งขึ้นไปบนบ้านหยิบเอาอาวุธปืนยาวกึ่งอัตโนมัติขนาด .๒๒ ซึ่งเป็นอาวุธปืนที่จำเลยได้รับอนุญาตให้มีและใช้ ทั้งเป็นอาวุธปืนที่ปกติใช้ยิงนกหรือสัตว์ขนาดเล็ก และมีแรงปะทะน้อยลงจากบ้าน เพื่อปรามมิให้ผู้ตายทำร้ายจำเลยหรือทำลายทรัพย์สินของจำเลยหรือบังคับให้ ผ. ไปอยู่กับผู้ตาย โดยไม่มีกิริยาอาการที่จะยังทำร้ายผู้ตายซึ่งถูก ผ. โอบกอดไว้ ดังนั้นจะถือว่าจำเลยมีเจตนาสมัครใจเข้าทะเลาะวิวาทกับผู้ตายหาได้ไม่ หลังจากนั้นสักครู่ผู้ตายสะบัดตัวหลุดและเดินเข้าหาจำเลยเพื่อทำร้ายจนห่างประมาณ ๑ วา โดยมีอาวุธมีดยาวเช่นนี้เป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงแล้ว จำเลยยอมมีสิทธิจะป้องกันเนื่องจากหากปล่อยให้ผู้ตายเข้ามาใกล้กว่านั้น โอกาสที่จะใช้อาวุธปืนยาวยิงเพื่อป้องกันตัวย่อมจะขัดข้อง การที่จำเลยใช้อาวุธดังกล่าวยิงไปที่ผู้ตายไป ๑ นัด แต่ผู้ตายยังเดินเข้ามาหาจำเลยอีก จำเลยจึงยิงผู้ตายอีก ๒ นัดติดต่อกันผู้ตายจึงล้มลง นับว่าเป็นการพอสมควรแก่เหตุในภาวะและวิสัยเช่นนั้น แต่หลังจากผู้ตายล้มลงนอนหงายจำเลยยังเดินเข้าไปยิงผู้ตายอีก ๒ นัด จึงเป็นการกระทำเกินสมควรแก่เหตุ จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ

๗. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๗๙/๒๕๐๘

จำเลยที่ ๒ ยิงจำเลยที่ ๑ ก่อน จำเลยที่ ๑ กลัวจำเลยที่ ๒ จะยิงซ้ำจึงยิงเอาบ้าง ถือว่าเป็นการป้องกันตนพอสมควรแก่เหตุเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ผนวก ข.

แบบรายงานหลังการใช้กำลัง

๑. ข้อมูลทั่วไป

วันที่/ เวลา .....

สถานที่เกิดเหตุ.....

เจ้าหน้าที่ผู้ใช้กำลัง.....

ผู้ถูกใช้กำลัง.....

ผู้ได้รับผลกระทบ.....

๒. พฤติการณ์

.....

.....

.....

๓. สถานการณ์ระดับการใช้กำลัง

☐ ไม่รุนแรง/เบา   ☐ รุนแรงปานกลาง/ปานกลาง   ☐ รุนแรงมาก/หนัก

๔. อาวุธ/อุปกรณ์

☐ กระบอง   ☐ ไม้ง่าม   ☐ ปืนไฟฟ้า   ☐ อาวุธปืน (โปรดระบุ).....

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

๕. ผู้ก่อเหตุได้รับผลกระทบ

☐ ไม่บาดเจ็บ   ☐ บาดเจ็บเล็กน้อย   ☐ บาดเจ็บสาหัส   ☐ เสียชีวิต

๖. การดำเนินการต่อผู้ก่อเหตุหลังเหตุการณ์สงบ

☐ ส่งตัวต่อพนักงานสอบสวน สน./สภ. ....

☐ ส่งรักษาพยาบาล ณ .....

☐ แจ้งญาติหรือผู้เกี่ยวข้องของผู้ได้รับผลกระทบ

ชื่อ.....นามสกุล..... หมายเลขโทรศัพท์.....

☐ อื่น ๆ .....

๗. เจ้าหน้าที่ได้รับผลกระทบ

☐ ไม่บาดเจ็บ   ☐ บาดเจ็บเล็กน้อย   ☐ บาดเจ็บสาหัส   ☐ เสียชีวิต

๘. การดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหลังเหตุการณ์สงบ

☐ ส่งรักษาพยาบาล ณ .....

ลงชื่อ.....ผู้รายงาน

(.....)

ตำแหน่ง หัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้บังคับบัญชาระดับ ผกก. ขึ้นไป

วันที่.....